

3

Prof. M.J. Langeveldschool, Onstwedde

Meer instructietijd door efficiënte structuur

Samenvatting

Opbrengstgericht werken bestaat op de Langeveldschool uit een combinatie van effectieve instructie, coöperatief leren, klassenmanagement, het gebruik van leerresultaten uit trendanalyses en de opgedane kennis van Lees Interventie Noord-Nederland (LINN).

Iedereen op de school heeft kennis van einddoelen en tussendoelen. De intern begeleider heeft een toetskalender opgesteld. Als de toetsen zijn afgenomen worden de resultaten besproken door de leerkracht, de intern begeleider en de directeur.

Alle teamleden hebben begeleiding gekregen op het gebied van klassenmanagement.

Doordat zo een efficiënte structuur ontstond, werd veel instructietijd gewonnen. Iedereen weet wat bewezen werkt en past dat ook toe. Zo beginnen alle leraren de instructies altijd met

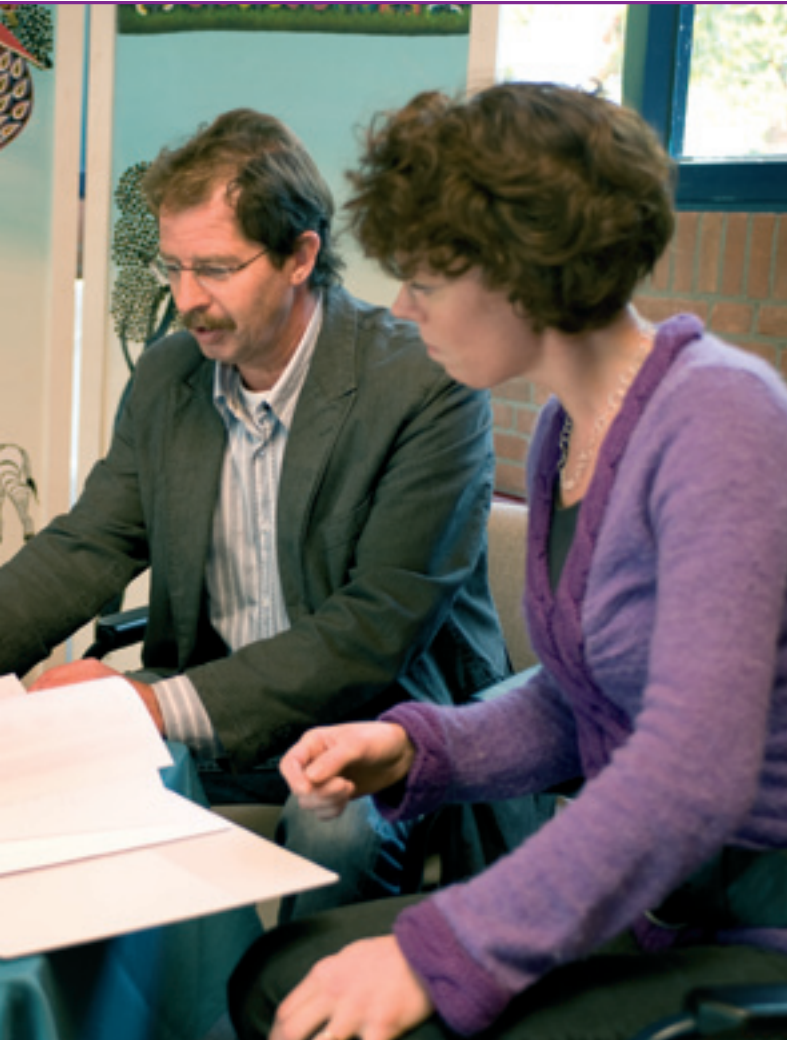
activeren van voorkennis en aangeven van het lesdoel, gebruiken zij instructietafels en checken zij of de doelen zijn gehaald.

Via het traject Lees Interventie Noord-Nederland (LINN) hebben leraren geleerd de principes van effectieve instructie toe te passen. Daarbij is het gebruik van gegevens en leerresultaten de basis. Het resultaat is dat er meer aandacht en vooral instructietijd is voor alle leerlingen, zowel de D- en E-leerlingen als de C-, B- en A-leerlingen. Aan het begin van het jaar wordt op basis van de Entreetoets een standaardscore vastgesteld. Daarmee is bekend wat de betreffende leerling op de Eindtoets naar verwachting zal scoren. Die standaardscore wordt gebruikt voor extra interventies op deelgebieden. De resultaten zijn hiermee scherp omhoog gegaan. ■

“Van activiteitengericht naar resultaatgericht onderwijs”

Ed van de Bunt, directeur

***We doen alleen dat wat werkt en delen
dat met elkaar.***

“H

et begon vijf jaar geleden. Binnen

het team leefde de behoefte om echt meer tijd te kunnen hebben voor leerlingen die dat nodig hebben, zodat we die op maat kunnen bedienen. De vraag was: Waar halen we de tijd vandaan om handelingsplannen uit te voeren? Toen hebben we voor het hele team begeleiding gekregen op het gebied van klassenmanagement. Dat resulteerde in een efficiënte structuur, waarbij zoveel mogelijk instructietijd wordt gewonnen. Iedereen moet weten wat bewezen werkt. Alle leraren beginnen de instructies altijd met activeren van voorkennis en aangeven van het lesdoel, gebruiken instructietafels en checken of de doelen zijn gehaald. Ze gebruiken dezelfde concrete hulpmiddelen, zoals dobbelstenen, die leerlingen neerleggen op de tafel om aan te geven dat ze niet gestoord willen worden. Evenals de taakbrieven en planborden die aangeven wat er die dag moet en kan gebeuren.

Effectieve instructie

De stap naar coöperatief leren, waarbij leerlingen samenwerkend leren en zich ook zelfstandig moeten kunnen redden, was een logische. Via het traject Lees Interventie Noord-Nederland (LINN) hebben we de principes van effectieve instructie leren toepassen. Het gebruik van gegevens en

leerresultaten door iedereen in de school is hierbij de basis. Ik zie nu dat er meer aandacht en vooral instructietijd is voor alle leerlingen, dus niet alleen de D- en E-tjes, maar ook de C-, B- en A-leerlingen.

Veel van wat we de afgelopen vijf jaar hebben geleerd behoort nu tot het fundament van de school. We passen het toe op alle gebieden, niet alleen taal en rekenen. Onze deuren staan open, we leren veel van elkaar.

Eigenaarschap

Naast verschillende instrumenten, klassenconsultatie, vaste plek op de agenda is eigenaarschap de garantie voor borging van verworven vaardigheden en attitude. Het eigenaarschap van alles wat wij doen en ontwikkelen ligt bij het team zelf. We hebben een enthousiast schoolteam en er is veel overleg onderling. De leraren van de bovenbouw overleggen elke week over praktische zaken, maar ook over hoe je sommige problemen in de klas het beste aanpakt. Dit overleg hebben ze zelf geïnitieerd.

Zoef

Door onderwijsinhoudelijke teambijeenkomsten maar ook door spontane gesprekken tijdens de lunch of koffie ontstond er bewustwording en interesse. Door uitproberen en ervaringen uitwisselen ontstond 'eigenaarschap'. Er kwam een omslag van activiteitengericht onderwijs naar resultaatgericht onderwijs. Tijdens de 'zorgbesprekingen' bepalen de intern begeleider en de leerkracht doelen voor individuele kinderen. Tijdens de 'trendanalyse gesprekken' bepalen directeur en leerkracht aan het begin van een schooljaar de verwachtingen van de groep. We doen alleen dat wat werkt en delen dat met elkaar. Het is allemaal niet echt moeilijk; we zijn een gewone huis-, tuin- en keukenschool. Ons credo is ZOEF: Zoek het bij jezelf, Ontwikkel een goede structuur, Experimenteer en evalueer samen en Formuleer je succes." ■

“Met iedereen samenwerken”
Janneke Wubs, lerares

Alles wat je doet moet hier een reden hebben

“**L**eerlingen moeten zich zelfstandig kunnen redden, anders begin je niet veel. Daar hangen voorwaarden aan. Leerlingen moeten bijvoorbeeld materialen kunnen vinden en niet maar wat aanrommelen. De afspraken met de leerlingen zijn heel duidelijk. Aan het toilet, het zonnescherm of het zoeken naar pennen en papieren gaat geen kostbare instructie- en leertijd verloren. De leerlingen zitten in groepjes en er zijn vaste looproutes naar de computer of naar de opbergkastjes. Elk groepje heeft z'n eigen kastje vlakbij hun tafels. We hebben als leraren zelf die looproutes voor alle klassen voorgesteld omdat we zagen dat het winst opleverde.

Uitslag Entreetoets

Ik heb de uitslag van de Entreetoets zelf geanalyseerd met groen, oranje en rood, zodat je in één oogopslag weet waar de knelpunten zitten. Op basis daarvan gaan we plannen per leerling maken, met een evaluatiedatum. Dat spreken we ook met de leerlingen door. Omdat de te geven hulp veel vereist van je organisatie, heb-

ben we overzichten gemaakt waarin staat vermeld waar het kind op welke dag van de week mee bezig is. Die activiteit staat standaard op het taakbriefje van het kind. De onderste rij op het taakbriefje is leeg en daar geven we de leerlingen taken op. Het is vaak zelfcorrigerend materiaal waar de leerlingen zelfstandig mee aan de slag kunnen. Registratie is eenvoudig en er kan steekproefsgewijs gecontroleerd worden. Ouders krijgen bij rekenen materiaal mee om alvast thuis te oefenen. Dit gebeurt in blokken van drie weken. Leerlingen zijn ook zelf verantwoordelijk: als ze sommen overslaan en ze begrijpen het niet, dan zijn ze erbij. Voor leerlingen die veel sneller klaar zijn, hebben we KIEN aangeschaft. Leerlingen mogen elkaar ook helpen, zo zijn de groepjes samengesteld. Zo wordt er structureel gewerkt.

Standaardscore

Aan begin van het jaar krijg je op basis van de Entreetoets een standaardscore, waardoor je weet wat de betreffende leerling op de Eindtoets naar verwachting zal scoren. Die standaardscore heb ik gebruikt voor extra interventies op deelgebieden. De resultaten zijn daardoor scherp omhoog gegaan. Alle twintig leerlingen hebben hoger gescoord, tien kinderen een veel hogere score, gemiddeld 7 punten hoger dan de standaard of verwachte score. Leerlingen met een standaardscore B of C blijken veel rendement te halen uit die extra aandacht, ook omdat C-leerlingen soms kunnen terugvallen naar D. Je moet alle taken wel per dag vastleggen en gedisciplineerd uitvoeren. Discipline voor leraar en leerling is hard nodig.

Draagvlak

Het draagvlak bij de leraren voor deze manier van opbrengstgericht werken is sterk. Onze manier van werken heeft gewoon rendement. En daar ga je voor. Alles wat je vooraf organiseert scheelt enorm in de instructietijd tijdens het lesgeven. Dan heb je tijd voor extra begeleiding. Maar het geeft ook veel meer voldoening tijdens de lessen. Leraren zoeken zelf oplossingen en als het dan werkt bespreken ze die oplossing direct met elkaar. Omdat het werkt, maar ook vanwege de doorlopende lijn. Dat geeft ook duidelijkheid voor leerlingen.

Geen afrekencultuur

Het is niet moeilijk en er is bij ons al helemaal geen afrekencultuur. Je moet de deur van je

klas openzetten en laten zien wat er gebeurt. Maar ook moet je de houding hebben hulp te vragen aan elkaar als je er niet uitkomt. En alles wat goed gaat deel je met trots met elkaar. Dan gaan we ook om de tafel: wat gaan we allemaal doen? Wat in groep 3 geldt, geldt ook in groep 7. Anders vind je geen aansluiting. Als de deuren opengaan komt dat vanzelf. We willen luisteren en vragen waarom de ander het zo doet. Ik heb een cursus coöperatief leren gedaan en heb collega's meteen lesjes laten zien. Die probeerden het uit en we zagen allemaal dat het werkte. Toen kregen we een discussie over welke werkvormen het beste pasten in welke situatie. Het grote doel: ik wil dat iedereen met iedereen kan samenwerken. Dat is tot nu toe altijd gelukt." ■

*Groepsplannen
maken en
uitvoeren kost
veel tijd, maar
geeft minder
stress*

“Half negen is half negen”
Joke Bouwland, intern begeleider

“**H**et werkt veel beter voor de leerlingen. Het is een strak proces met een gedisciplineerde en taakgerichte werksfeer. Er wordt tijdig gebeld: half negen is half negen. We beginnen dan ook echt met de lessen. We hebben veel kleine dingetjes geleerd die altijd werken, zoals het planbord. Een leraar noemde het ‘de krent in mijn pap’. Dan ging deur open: dit werkt! De krenten worden uitgewisseld. Het leren van elkaar werkt bijzonder stimulerend.

Instructietijd

Het belangrijkste is de instructietijd. Vooral zwakkere leerlingen moet je niet alleen zelfstandig laten werken maar meer tijd voor instructie geven.

Dat geldt voor zwakke kinderen, maar ook voor de B- en C-leerlingen. Kinderen die structureel op D- en E-niveau werken zijn onze leerlijnkinderen. Zij hebben eigen individuele leerlijnen en ons klassenmanagement is zo ingericht dat ze vaak bij de leraar aan de instructietafel zitten. Er vindt psychologisch onderzoek plaats dat ook een uitstroomprofiel geeft. Daardoor kunnen leerlingen ook langer op de school blijven. We hebben op deze school gedragsmatig nauwelijks problemen.

Minder stress

Ik ervaar geen echte knelpunten of moeilijkheden. Het is elke keer wel weer een puzzel om uit te vinden hoe je een en ander zo goed mogelijk in de praktijk brengt. We zijn nu met z'n allen aan het oefenen met het maken en uitvoeren van groepsplannen. Het kost veel tijd, ook voor de intern begeleider. Maar het geeft uiteindelijk minder stress, het is duidelijker en er glipt minder door de vingers.

Klassenmanagement

Op onze school heeft de cursus over en begeleiding van klassenmanagement heel goed gewerkt. De leraren hebben daardoor oog gekregen voor een efficiënte organisatie en zoeken zelf naar de beste oplossingen. Daarnaast is het belangrijk dat de schoolleider de koers uitzet en op de hoogte is van ontwikkelingen in en buiten de school. Ook moet de schoolleider een hoge ambitie hebben en tegelijkertijd oog

voor de praktijk. Er wordt geluisterd door de directeur. De leerkracht doet er op onze school toe, die is het kapitaal. De directie moet hoge verwachtingen hebben en sterke kanten benadrukken. Dat werkt stimulerend en motiverend. Je krijgt hierdoor de drive. Hoge verwachtingen moet je als leraar ook naar je groep uitstralen! Hoge verwachtingen blijken invloed te hebben op de leerresultaten." ■

“Achteraf praten is te laat”

Tineke Wibbens, interim directeur
van de Regenboogschool

“A

ls schoolleiding heb je hoge verwachtingen, maar bewaak je ook het proces. Ik neem de tijd om na te praten en het lerarengedrag onder de loep te nemen. Doe je nog steeds wat we hadden afgesproken? Het zijn soms pittige gesprekken. Maar ik ben geen schoolleider die het erbij laat zitten. We hebben afspraken gemaakt, daar hou ik aan vast. Het is een kunst om de verandering vast te houden. Er wordt van leraren een proactieve houding verwacht, waarbij hij of zij slechte resultaten bespreekt. Achteraf praten is te laat, want de effectieve instructie stelt: direct ingrijpen.

De Prof. M.J. Langeveldschool ontwikkelt samen met UBBO Emmius voor voortgezet onderwijs de Regenboogschool. Dit wordt een school voor primair en voortgezet onderwijs voor kinderen van 2 tot 17 jaar.

Laat het maar zien

Het is geen afrekencultuur, maar wel een open cultuur, waarbij we allen weten hoe op onze school lessen worden gegeven. Effectieve instructie, toetsresultaten in een leerlingvolgsysteem, handelingsplannen opstellen. Het gaat dan niet om de D- en E-kinderen alleen, maar om het gehele onderwijsproces. Met een observatielijst zijn de directeuren ook drie keer per jaar de klas in gegaan. Leraren vinden het ook fijn, je hebt er heel veel tijd voor vrijgemaakt, dan wil je het ook een keer laten zien. Het proces van deur dicht »

***Met name die trots
is een omslag geweest.***

tot deur open nam vijf jaar in beslag. Laat het maar zien, waar ben je trots op? Met name die trots is een omslag geweest, ook op de Regenboogschool. De schoolleiding heeft dat zeer gestimuleerd. Leerlingen, leraren en ouders merken dat.

Geen voorleesontbijt

Als je het hebt over opbrengstgericht onderwijs, dan moet je kritisch zijn naar alle niet-schoolgerelateerde activiteiten. Je kan niet te veel sportdagen organiseren. Er wordt bij ons elke dag gerekend en gelezen, behalve met Sinterklaas en het schoolreisje. De afgelopen tijd hebben we bewust afgezien van een voorleesontbijt. Projecten waar je dagen voorbereiding aan hebt en nog dagen om uit te stallen pakken wij niet meer op. De leraren hebben hun hele jaar al ingepland, anders halen we de doelen niet. En daar houden we gedisciplineerd aan vast." ■

“Iedere leerling is uniek” **Janet Lantinga,** **ouder en voorzitter van de** **schoolcommissie**

“Mijn oudste zit nu in groep 8. In groep 7 wordt een Entreetoets gedaan. Daarna worden per kind doelen gesteld en geoefend. Dat werkt. Deze school gaat vooral voor de zwakkere leerling. Daar wordt speciale aandacht aan besteed. Alhoewel: de school gaat echt voor alle leerlingen. Dat zie je en merk je. Het is beslist geen klassikaal lesje. Instructietafels voor leerlingen die meer instructie nodig hebben, maar kinderen die snel zijn kunnen door.

Uniek

Men gaat erg zorgvuldig met de leerlingen om: iedere leerling is uniek. In nieuwsbrieven worden de resultaten van inspectie en de Citotoetsen ook gemeld. Toetsen worden met de leerlingen besproken. De sfeer is geweldig. Men heeft het erg goed onderling. Er is veel begrip voor elkaar. Ik hoor bijna nooit dat een leerling buiten de groep valt. Als ik in de klassen kijk, dan verbaas ik me hoe goed alle leraren het onderwijzen in de vingers hebben. Iedereen is goed opgeleid, iedereen weet wat er moet gebeuren. Er straalt een grote gedrevenheid uit het team." ■

Speciale aandacht voor de zwakkere leerling

Rolverdeling

Iedereen op school heeft kennis van einddoelen en tussendoelen. De intern begeleider heeft een toetskalender opgesteld. De toetsen worden afgenomen en de resultaten gaan naar de leerkracht, de intern begeleider en de directeur.

De directeur

De directeur maakt een trendanalyse op groepsniveau: wat zijn de resultaten van de leerlingen van groep 4 gemeten over een aantal jaren? Blijft het eenzelfde soort lijn? De trendanalyse wordt teruggekoppeld naar de leraren in het trendanalyseoverleg, dat de directeur tweemaal per jaar met alle leraren voert. Wat vind je ervan? Wat kan je ermee? Welke trends heb je ontdekt? Conclusies? Aanpak? Verwachtingen? De uitkomsten van het trendoverleg worden besproken met de opvolgende leraar om zo een doorgaande leerlijn te hebben. De directeur koppelt de resultaten aan klassenbezoek, scholing, functioneringsgesprekken en bekwaamheidsdossier.

De interne begeleider

De intern begeleider analyseert de resultaten van alle individuele leerlingen. Van alle toetsgegevens maakt zij overzichten, met de A-, B-, C-, D- en E-scores. Eronder staat de LINN norm van 95 procent voor technisch lezen en woordenschat. Daarnaast gebruikt de school de normen van het Early Warning System EWS, dat een seintje geeft bij een score van 80 procent. De inspectienormen - lager dan EWS - worden niet gebruikt. De school is begonnen met deze standaardnormen, en gaat over een aantal jaren op basis van ervaring een eigen norm bepalen, de kritische vaardigheidsscore. Door deze systematiek ontwikkelen de leraren over een aantal jaren eerlijke, eigen normen voor de school.

Interventies

Daar waar iets bijzonders te zien valt, worden interventies besproken. Dat besluit de intern begeleider in overleg met de leraar in de zorgbesprekingen. De intern begeleider heeft per jaar drie zorgbesprekingen met de leraren. De laatste van het jaar met twee leraren om de doorgaande leerlijn te waarborgen. In de besprekingen worden de resultaten van alle leerlingen geanalyseerd en bespreken de intern begeleider en de leraren de leerlingen die extra aandacht nodig hebben. Dan wordt besloten of er individuele handelingsplannen nodig zijn. Er is een checklist opgemaakt voor de leraren die zij kunnen gebruiken om zelf de toetsresultaten te analyseren en voorbereid de zorgbespreking in te gaan. Extra aandacht voor kinderen met slechte resultaten bestaat in de vorm van

- andere vorm van instructie
- meer leertijd
- aangepaste leerstof
- eigen handelingsplan / leerlijn

- andere vormen van leren, zoals ouder - leerlingleren bij rekenen.

Doorgaande leerlijn

De doorgaande leerlijn wordt verder gewaarborgd door de zogenoemde bouwbesprekingen, die driemaal per jaar plaatsvinden. Alle collega's van de onderbouw bespreken dan de leerlingen om tips en aanbevelingen van elkaar te krijgen, vergelijkbaar met collegiale advisering. Ook oud-leraren geven informatie over de leerling en over de verwachtingen destijds.

De leraar

Leraren analyseren de leerresultaten om hun didactische aanpak verder vorm te geven in interventies, handelingsplannen, leerlijnen. Zij plannen en herplannen het leerproces steeds door elke dag taakbriefjes te maken voor leerlingen, een weekplanning en een jaarplanning op te stellen en deze bij te houden. Ook stellen zij het effect van de interventies vast. ■

TIPS OM MORGEN MEE TE BEGINNEN!

1. Doe alleen dingen waarvan je weet dat ze werken. // Doe niets waarvan je niet weet of het werkt. Experimenteer, evalueer en maak er routines van.
2. Maximaliseer de instructie- en leertijd door de basisvoorwaarden goed te regelen // Vermors geen kostbare instructietijd
 - Looproutes instellen
 - Kopieerwerk moet klaar liggen
 - Sites staan klaar
 - Op tijd de schoolbel luiden en op tijd starten
 - Zorg dat alle kinderen weten wat ze moeten doen.
3. Maak score-overzichten van alle leerlingen en groepen, met normeringen zoals LINN, EWS of Inspectie. Analyseer deze gegevens en beslis over interventies. Ontwikkel interventies die door de hele school worden uitgevoerd.
4. Resultaten krijgen wij door het hebben van een visie, het stellen van doelen, planmatig werken, bewust omgaan met de leertijd en gerichte interventies.
5. Zorg voor gestructureerde zorgroutes met bouw- en zorgbesprekingen.
6. Maak een goede korte en lange termijn-planning van de lesstof. Alle lesmethodes moeten aan het einde van het jaar zijn doorgewerkt. Er zijn hiervoor goede plan-methoden beschikbaar.
7. Werk met het directe instructiemodel:
 - Bij onvoldoende toetsscores direct interventies plegen
 - Analyseren en vergelijken van toetsgegevens
 - Gebruik van het directe instructiemodel door de schoolleiding en observatie ervan
 - Prioriteiten stellen en lezen op één zetten.
8. Heb hoge verwachtingen van leerlingen en van collega's.
9. "Als je wilt dat mensen een schip bouwen, leer ze dan te verlangen naar de zee". Collega's verlangen hulp te kunnen bieden aan 'risico kids'. Opbrengstgericht onderwijs werkt.
10. De titel van een belangrijke publicatie van professor Langeveld luidt: *Elk kind is er één*. Dit is de missie van onze school.

Schoolgegevens

Naam school: CBS Prof. M.J. Langeveldschool

Vestigingsplaats: Onstwedde

Aantal leerlingen: 170

Teamgrootte: 15 leraren in duobanen

Aantal groepen: 7

Denominatie: Protestants Christelijk

Korte beschrijving organisatie: De school valt onder het VCPO Zuidoost Groningen. Dit is een vereniging met 16 basisscholen en een ZMLK school.

Specialiteit school: Effectief Onderwijs met Samenwerkend Leren.

Contactpersoon: Ed van de Bunt, directeur.
E-mail: langeveld@picto.nl

[Bijlage]

Bijzondere didactische aanpakken, groep 8, 2008-2009, bijgewerkt 2 april 2009

Naam	Pre-teaching Rekenen	MP Pluspunt	Maatwerk	Hoofdwerk	Comp & Verr.	BLOON	Woord Kasteel
Angelien					X		
Bram							
Chantal							
Claudia							
Daniek							
Egbert			totaalhp	hp			
Henderiëtta							
Jeanine					X		
Jeroen							
Jiska	hp		hp				
Laura					X		
Manon	hp	Hp7		hp			
Maurice					x		
Michelle		Hp7		hp			
Moniek							
Peter					x		
Remco					X		
Roy		Hp7		hp			
Ruben							
Willem			Totaal hp	hp			

Spelwerk	Tutorlezen	AVI	WS	Begrijpend lezen	TOPO	Toets met antwoorden mee AK-TOPO-GS-NA	Zelf vertrouwen
hp		hp					
hp				Lijn	week eerder mee	hp	
				hp		hp	
				hp			
				hp			
				hp		AK	
hp				Lijn		hp	
hp				Lijn			
hp	hp						
hp				Lijn		hp	